



رئاسة الشؤون الدينية
بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

مختصری در شیوهی ادای عمره و احکام آن

فارسی

فارسی

المختصر في صفة العمرة وأحكامها



کمیته علمی اداره امور دینی مسجد الحرام و مسجد نبوی

المُختَصَرُ فِي صِفَةِ العُمَرَةِ وَأَحْكَامِهَا

مختصری در شیوهی
ادای عمره و احکام آن

اللَّجْنَةُ الْعِلْمِيَّةُ

بِرِئَاسَةِ الشُّؤْنِ الدِّيْنِيَّةِ بِالمَسْجِدِ الحَرَامِ وَالمَسْجِدِ النَّبَوِيِّ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حمد و ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است و درود و سلام بر پیامبرمان محمد و بر همه ی آل و اصحابشان باد.

اما بعد:

آنچه در پیش رو دارید رساله ای مختصر در مورد چگونگی عمره و احکام و آداب آن است که تلاش کردیم که بیشترین نکاتی که عمره گزار به آن نیاز دارد را بیان کنیم.

از خداوند می خواهیم آن را برای خود خالص گردانده و عموم مسلمانان را به وسیله ی آن سودمند سازد.

اللَّجْنَةُ الْعِلْمِيَّةُ

بِرِئَاسَةِ الشُّوْنِ الدِّيْنِيَّةِ بِالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْمَسْجِدِ النَّبَوِيِّ

دیباچه

اولا: شرط های قبول عبادت

عبادت نزد الله متعال پذیرفته نمی شود مگر با دو شرط:

اخلاص، یعنی اینکه هدفش خشنودی الله و آخرت باشد،
خداوند می فرماید:

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ...﴾

یعنی: (و آنان فرمان نیافتند جز اینکه خداوند را پرستند در حالی

که دین خود را برای او خالص گردانند)^(۱). [البینه: ۵]

و پیامبر ﷺ می فرماید: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَّا

نَوَى»، یعنی: «همانا کارها به نیتها وابسته است و هر کس همان

چیزی را که نیت کرده حاصل خواهد کرد».^(۲)

(۱) یعنی: به سوی او و عبادتش روی آورده و از هرچه غیر اوست روی گردانند. تفسیر

سعدی (ص ۵۳۸)

(۲) به روایت بخاری (۱)، و مسلم (۱۹۰۲).

پیروی از پیامبر از نظر قولی و عملی؛ پیامبر ﷺ فرمودند: «مَنْ أَحَدَّثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ فِيهِ فَهُوَ رَدٌّ»، یعنی: «هر کس در امر (دین) ما چیز جدیدی را بیاورد که در آن نیست، آن [کار] مردود است». (۱) و در روایت مسلم (۱۷۱۸): «مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ»، یعنی: «هر کس کاری کند که امر (دین) ما بر آن نیست، پس آن کار مردود است». (۲)

دوم: حکم یادگیری چگونگی انجام عمره و احکام آن

برای کسی که می خواهد الله تعالی را با عبادتی پرستش کند، لازم است که روش پیامبر ﷺ را برای انجام آن بیاموزد تا عملش مطابق با سنت باشد. و پیامبر ﷺ مردم را به پیروی و هدایت از سنتش ترغیب می کرد؛ چنانکه مالک بن حویرث رضی الله عنه روایت

(۱) به روایت بخاری (۲۶۹۷)، و مسلم (۱۷۱۸).

(۲) به روایت مسلم (۱۷۱۸).

مختصری در شیوه ی ادای عمره و احکام آن

کرده است که رسول الله ﷺ فرمودند: «صَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي»،
یعنی: «همانگونه که می بینید من نماز می گزارم، نماز بگزارید»^(۱).

از جابر رضی الله عنه روایت است که گفت: «رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ
يَزِمِي عَلَيَّ رَاحِلَتِهِ يَوْمَ النَّحْرِ وَيَقُولُ: لِنَأْخُذُوا مَنَاسِكَكُمْ، فَإِنِّي لَا أَدْرِي
لِعَلِّي لَا أَحُجُّ بَعْدَ حَجَّتِي هَذِهِ»، یعنی: «پیامبر ﷺ را دیدم که در روز
عید قربان بر مرکب خود جمره را سنگ می زدند و می فرمودند:
مناسک خود را از من بیاموزید؛ زیرا نمی دانم شاید بعد از این حج،
دیگر حجی بجا نیاورم»^(۲).

سوم: فضیلت عمره

عمره دو فضیلت دارد: عام و خاص

اما عام:

(۱) امام بخاری به شماره (۶۰۰۸).

(۲) امام مسلم به شماره (۱۲۹۷) روایت کرده است.

از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که گفت: رسول الله ﷺ فرمودند: «الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا، وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ»، یعنی: «عمره تا عمره ی [دیگر] کفاره ای برای آنچه است که بین آن دو رخ داده، و حج قبول شده پاداشی جز بهشت ندارد».^(۱)

از عبدالله بن مسعود رضی الله عنه روایت است که گفت: رسول الله ﷺ فرمود: «تَابِعُوا بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ، فَإِنَّهُمَا يَنْفِيَانِ الْفَقْرَ وَالذُّنُوبَ كَمَا يَنْفِي الْكَبِيرُ خَبَثَ الْحَدِيدِ وَالذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَلَيْسَ لِلْحَجِّ الْمَبْرُورِ ثَوَابٌ إِلَّا الْجَنَّةُ»، یعنی: «پیوسته حج و عمره را بجا آورید؛ زیرا این دو فقر و گناهان را از بین می برند همان گونه که کوره آهن، طلا و نقره را از ناخالصی ها پاک می کند و حج قبول شده پاداشی جز بهشت ندارد».^{(۲)(۳)}

و اما خاص در رمضان: از ابن عباس رضی الله عنهما روایت

(۱) امام بخاری به شماره (۱۷۷۳)، و امام مسلم به شماره (۱۳۴۹) روایت کرده اند.

(۲) امام ترمذی به شماره (۸۱۰)، و نسایی به شماره (۲۶۳۱) روایت کرده اند.

(۳) موضع نار الحداد والصائغ. التمهيد لابن عبد البر (۱۰۲/۱۵)

مختصری در شیوه ی ادای عمره و احکام آن

است که پیامبر ﷺ فرمودند: «عُمْرَةٌ فِي رَمَضَانَ تَقْضِي حَجَّةً مَعِيَ»،
یعنی: «عمره در ماه رمضان برابر با حج با من است». (۱)

چگونگی انجام عمره

اولاً: احکام میقات‌ها

میقات‌ها: همان مکان‌هایی است که پیامبر ﷺ آن‌ها را تعیین کرده تا کسی که خواهان حج یا عمره است در این مکان‌ها احرام ببندد.

پس هرکس از یکی از این میقات‌ها عبور کند در حالی که نیت حج یا عمره دارد، بر او واجب است که از همانجا احرام ببندد و بدون احرام از آن‌ها عبور نکند.

و کسی که از این میقات‌ها به مکه نزدیکتر باشد، میقاتش همان مکانش است؛ یعنی از همانجا برای حج و عمره احرام ببندد.

(۱) یعنی: پادشاه حجی همراه با من را دارد، چنانکه در روایت دیگری آمده است.

اما اهل مکه و کسانی که نیت احرام از آنجا را دارند: برای حج از مکه احرام می‌بندند، و اما برای عمره: به منطقه‌ی حلال (خارج از حرم) مانند تنعیم و نظایر آن می‌روند و از آنجا احرام می‌بندند.

و کسی که در هواپیما باشد، وقتی که هواپیما بر روی میقات قرار گرفت احرام می‌بندد. او باید آماده باشد و لباس احرام را پیش از رسیدن به موازات میقات بپوشد. پس هنگامی که در موازات میقات قرار گرفت فوراً نیت احرام بجا می‌آورد و تأخیر آن تا رسیدن به فرودگاه جایز نیست. او می‌تواند احتیاط کند و پیش از رسیدن به موازات میقات لبیک بگوید تا مبدا به دلیل سرعت هواپیما مکان لبیک را از دست بدهد.

دوم: روش احرام بستن و احکام آن:

برای کسی که قصد احرام دارد، موارد زیر مشروعیت دارد:

غسل کردن، که سنت مؤکده در حق مردان و زنان است، حتی برای زنی که در حال حیض یا نفاس باشد.

خوشبوکردن سر و ریش خود با بهترین عطری که در دسترس

مختصری در شیوه ی ادای عمره و احکام آن

دارد، از «عطر عود» یا دیگر عطور و ماندگاری آن پس از پوشش احرام ایرادی ندارد. اما برای زن جایز نیست که از خوشبوکننده ی بودار استفاده کند، تا اینکه مردان نامحرم آن را استشمام نکنند.

پوشیدن لباس احرام که عبارت از لنگ و جامه یا روپوش است، و سنت است که سفید و پاک یا نو باشند. و زن در هر لباسی که بخواهد احرام می بندد، به شرط آن که دارای زینت نباشد، اما از پوشیدن نقاب و دستکش اجتناب می کند و صورت و دستان خود را با چیز دیگری می پوشاند.

بستن احرام پس از نماز مشروعیت دارد، چه نماز فرض باشد یا مستحب، و این واجب نیست.

می گوید: «لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ عُمْرَةً»، و اگر به نیابت از دیگری عمره می گزارد، می گوید: «لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ عُمْرَةً از فلان».

اگر کسی که قصد بستن احرام را دارد، و ترس این را داشته باشد که چیزی مانع از کامل کردن مناسکش شود، مستحب است که هنگام ادای نیت احرام شرط بگذارد و بگوید: «لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ عُمْرَةً،

مختصری در شیوه ی ادای عمره و احکام آن

وَإِنْ حَبَسَنِي حَابِسٌ فَمَحِلِّي حَيْثُ حَبَسْتَنِي»، پس هرگاه شرط بگذارد و چیزی مانع از کامل کردن مناسکش شود، از احرام خارج می شود و چیزی بر او واجب نیست.

سپس بسیار لبیک می گوید: «لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ»، مرد صدایش را بلند می کند و همچنین زن، مادامی که در حضور مردان نامحرم نباشد. و شایسته است که محرم بسیار لبیک بگوید به ویژه هنگام تغییر حال و تغییر زمان، مانند آنکه به مکان مرتفعی بالا برود یا به زمین پستی پایین بیاید یا هنگام ظهور شب یا روز.^(۱)

(۱) معنی قول انسان: (لبیک) یعنی اجابت تو ای پروردگار، بارها و بارها، و معنای آن: اجابت انسان از پروردگارش و پابندی او به طاعتش است. "إن الحمد والنعمه لك والملك الحمد: توصیف ستوده به کمال همراه با محبت و تعظیم است، و اگر تکرار شود، ثنا می شود. و النعمه: آن چیزی است که خداوند به بندگانش از دستیابی به نیازها و دفع ناخوشنودی ها عنایت می کند، و قول او: (الملك) یعنی و ملک از آن توست، پس خداوند تبارک و تعالی تنها مالک است، و قول او: (لا شريك لك) یعنی هیچ کس در صفات کامل خداوند عز و جل از جمله انحصار او در ملک و خلق و تدبیر و الوهیت با او شریک نیست. مجموع فتاوی و رسائل العثیمین (۹۶ / ۲۲) با تلخیص.

در هنگام عمره از بستن احرام تا شروع طواف، لبیک گفتن مشروعیت دارد.

بر مُحرم واجب است که از وقوع در چیزی از محظورات احرام پرهیز کند تا هنگامی که از احرام خارج شود.

سوم: چگونگی انجام طواف

هنگامی که محرم وارد مسجد الحرام می شود، مستحب است که با پای راست وارد شود و دعای ورود به مسجد را بخواند، و از صحیح ترین آنچه در این باره وارد شده این است که بگوید: «اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ»، یعنی: «پروردگارا درهای رحمت خود را بر من بگشای»، و این دعا را هنگام ورود به هر مسجدی می گوید و مختص به مسجد الحرام نیست.

پس چون بخواهد طواف را آغاز کند، لبیک را قطع می کند و اضطباع می نماید. اضطباع یعنی وسط ردای خود را زیر بغل راست خود قرار داده و هر دو طرف آن را روی شانه چپش قرار می دهد. پس چون طوافش تمام شد، ردایش را به حالت پیش از طواف

برمی گرداند؛ زیرا محل اضطباع فقط طواف است.

سپس به سمت حجرالاسود می رود و با دست راستش آن را لمس می کند و می بوسد، و اگر امکان بوسیدن نبود، آن را با دست راست لمس کرده و دست خود را می بوسد، و اگر لمس کردن با دست ممکن نبود، با چیزی مانند عصا آن را لمس کرده و آن را می بوسد، و اگر این هم ممکن نبود، رو به حجرالاسود کرده و با دستش به آن اشاره می کند و دستش را نمی بوسد، و بهتر است که مزاحمتی برای مردم ایجاد نکند تا باعث اذیت کردن مردم شود یا از آنان اذیت ببیند.

و هنگام لمس یا اشاره به حجرالاسود می گوید: «اللَّهُ أَكْبَرُ».

سپس به سمت راستش حرکت می کند و کعبه را در سمت چپ خود قرار می دهد و چون به رکن یمانی رسید بدون بوسیدن آن را لمس می کند و اگر [به سبب ازدحام] امکانش نبود برای این کار عرصه را بر دیگران تنگ نمی کند و به سمت آن اشاره نمی کند.

و بین رکن یمانی و حجرالاسود می گوید: ﴿...رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا

حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾.

مختصری در شیوه ی ادای عمره و احکام آن

و هرگاه از حجرالاسود عبور می کند، با دست به آن اشاره کرده و می گوید: (الله اکبر).

و در بقیه ی طوافش هر ذکر و دعایی که دوست دارد می گوید و هر چه از قرآن که دوست دارد قرائت می کند.

و سنت این است که فقط در سه دور نخست رمل کند، و رمل: شتابان راه رفتن همراه با نزدیک بودن گام ها است، اما در چهار دور باقی مانده رمل کردن نیست، بلکه طبق همان عادت خودش راه می رود.

پس چون طوافش را کامل کرد به سوی مقام ابراهیم می رود و این آیه را می خواند:

﴿...وَأَتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى...﴾ [البقرة: ۱۲۵].

یعنی: (و از مقام ابراهیم، جایی برای نماز اتخاذ کنید). سپس در صورت امکان دو رکعت در پشت مقام ابراهیم می خواند، و اگر امکان نداشت در هر جای مسجد آن را می خواند. در رکعت اول پس از سوره ی فاتحه:

مختصری در شیوه ی ادای عمره و احکام آن

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ [الکافرون: ۱] و در رکعت دوم پس

از فاتحه، سوره ی:

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ [الإخلاص: ۱]

چهارم: چگونگی انجام سعی

چون طواف و دو رکعت آن را به پایان رساند، به سوی مَسْعَى (محل انجام سعی) می رود و چون به صفا نزدیک شد این آیه را می خواند:

﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِن شَعَائِرِ اللَّهِ...﴾ [البقرة: ۱۵۸].

یعنی: (همانا صفا و مروه از شعایر خداوند متعال هستند). سپس بگوید: «آغاز می کنم با آنچه الله آغاز نموده است». «أَبْدَأُ بِمَا بَدَأَ اللَّهُ بِهِ»، یعنی: «شروع می کنم با آنچه خداوند آغاز کرده است»^(۱).

سپس بر روی صفا می رود تا آنکه کعبه یا جهت آن را ببیند، آنگاه رو به قبله کرده و توحید الله را گفته و تکبیر می گوید و

(۱) امام مسلم به شماره (۱۲۱۸) روایت کرده است.

می گوید: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، أَنْجَزَ وَعْدَهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ»، این را سه مرتبه تکرار می کند و در بین آن دعا می کند. «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، أَنْجَزَ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ»، ثُمَّ دَعَا بَيْنَ ذَلِكَ. قَالَ مِثْلَ هَذَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، یعنی: «هیچ معبود به حقی جز الله نیست، او تنهاست و شریک ندارد، سلطنت و ستایش برای اوست، و او بر هر چیزی قادر است، هیچ معبود به حقی جز الله نیست، او وعده اش را تحقق بخشید، بنده اش را یاری کرد و گروه ها را به تنهایی شکست داد». سپس دعا کرد و این را سه بار تکرار کرد.

سپس پیاده از صفا پایین آمده به سوی مروه می رود و چون به نشانه ی سبزرنگ رسید سریعتر هروله می کند، و چون به نشانه ی سبزرنگ دوم رسید به مانند راه رفتن عادی اش راه می رود، و برای زنان دویدن سریع مشروعیت ندارد.

و هنگامی که به مروه رسید، برای او مشروعیت دارد که همان

کاری را که بر روی صفا انجام داده بود، انجام دهد (بند شماره ۲).

سپس پیاده از مروه پایین آمده به سوی صفا رهسپار می شود و چون به نشانه ی سبزرنگ رسید به سرعت می دود، و چون به نشانه ی سبزرنگ دوم رسید به مانند راه رفتن عادی اش راه می رود.

و به همین ترتیب تا هفت دور کامل شود، هر بار رفتن از صفا به مروه یک دور است و بازگشت از مروه به صفا نیز یک دور دیگر حساب می شود.

و در هنگام سعی هر ذکر و دعایی که دوست دارد می گوید و هر چه از قرآن که دوست دارد تلاوت می کند.

پنجم: چگونگی تراشیدن سر و کوتاه کردن آن:

و چون معتمر طواف و سعی خود را به پایان رساند، بر او واجب است که اگر مرد است موهای سرش را بتراشد یا کوتاه کند، و سنت آن است که تراشیدن یا کوتاه کردن شامل همه ی اطراف سر باشد.

و تراشیدن بهتر از کوتاه کردن است، مگر آنکه وقت حج نزدیک

مختصری در شیوه ی ادای عمره و احکام آن

باشد و زمان برای رویدن موی سر نباشد که در این صورت کوتاه کردن بهتر است.

و اما زن از اطراف موهایش به اندازه ی یک بند انگشت کوتاه می کند.

ممنوعات احرام

ممنوعات احرام عبارتند از:

تراشیدن یا کوتاه کردن یا کندن موی بدن، از هر قسمتی که باشد.

کوتاه کردن تمام یا برخی از ناخن های انگشتان پاها یا دستان.

پوشاندن سر با آنچه دارای تماس با سر باشد، مانند کلاه، غتره ی عربی، عمامه، گذاشتن رداء بر سر، یا گذاشتن دستمال، پتو، کارتن یا هر چیز دیگری که به قصد پوشاندن سر استفاده می شود. و این حکم خاص به مردان است و شامل زنان نمی شود.

پوشیدن لباس های معمولی دوخته شده به اندازه ی بدن؛ به شکل عادی آن، مانند: لباس دوخته شده، شلوار، پیراهن، جوراب و

دستکش. و این خاص به مردان است نه زنان؛ زیرا زنان تنها از:

پوشیدن نقاب یا برقع یا روپوش مشابه نقاب، [خود داری کنند] و واجب است که در برابر مردان نامحرم صورت خود را با پوشش معمول صورت بپوشاند؛ حتی اگر پوشش به صورتش برخورد کند، و مشروع نیست که برای جلوگیری از تماس پوشش با صورت، سربند یا چیزی شبیه به آن بر سر بگذارد؛ زیرا دلیلی بر مشروعیت آن وجود ندارد.

پوشیدن دستکش در دستانش، و واجب است که دستان خود را در برابر مردان بیگانه با قراردادن آنها در داخل عبایش بپوشاند.

استفاده از خوشبویی بر بدن یا لباس احرام.

شکار بیابانی و کشتن آن، یا مجرد شکارکردن، اگرچه آن را نکشد.

خواستگاری برای خود یا دیگران.

عقد ازدواج.

روابط زناشویی در غیر شرمگاه؛ مانند بوسیدن و لمس از روی

شهوة.

روابط زناشویی، که همان دخول آلت مردانه در شرمگاه زن است.

خلاصه‌ای از اعمال عمره (بر روی جلد یا صفحه آخر نگاشته شود)

غسل کردن.

خوشبوکردن.

پوشیدن لباس احرام.

احرام، و آن نیت ورود به مناسک است.

لبیک گفتن.

طواف کعبه.

دو رکعت نماز پشت مقام ابراهیم.

سعی کردن بین صفا و مروه.

تراشیدن یا کوتاه کردن.

مختصری در شیوه ی ادای عمره و احکام آن

خداوند بهتر می داند، و درود و سلام برای پیامبرمان محمد باد.



فهرست

- ۳ دیباچه
- ۳ اولاً: شرط‌های قبول عبادت
- ۴ دوم: حکم یادگیری چگونگی انجام عمره و احکام آن
- ۵ سوم: فضیلت عمره
- ۷ چگونگی انجام عمره
- ۷ اولاً: احکام میقات‌ها
- ۸ دوم: روش احرام بستن و احکام آن:
- ۱۱ سوم: چگونگی انجام طواف
- ۱۴ چهارم: چگونگی انجام سعی
- ۱۶ پنجم: چگونگی تراشیدن سر و کوتاه کردن آن:
- ۱۷ ممنوعات احرام
- خلاصه‌ای از اعمال عمره (بر روی جلد یا صفحه آخر نگاشته شود)
- ۱۹



رسالة الحرمين

پیام الحرمین

محتوای راهنما برای زیارت کنندگان مسجدالحرام و مسجدالنبی به زبان های مختلف

